

Høyere miljøambisjoner med ekstern kontroll

For å finne svar på hva som hever og senker miljøambisjonene i anskaffelser av bygg, har vi intervjuet ni aktører med ulike roller. Blant annet viser det seg at å bruke miljøsertifisering med ekstern kontroll, hever ambisjonene.

Åshild Lappgard Hauge
Reidun Dahl Schlanbusch

Judith Thomsen

SINTEF Byggeforsk

Aktørene som er intervjuet i undersøkelsen, representerer fire offentlige organisasjoner med ansvar for anskaffelse av bygg, samt en interesseorganisasjon.

Ekstern kontroll er positivt

Miljøambisjoner og energieffektivitet er innarbeidet i planene til offentlige byggherrer. Alle virksomhetene i undersøkelsen hadde internt utviklede miljømål, og de fleste brukte disse som grunnlag for kravspesifikasjonene i utlyste anbud. Noen organisasjoner hadde også valgt eksterne miljøsertifiseringssystemer som BREEAM for all sin byggeaktivitet; andre prøvde ennå ut forskjellige sertifiseringssystemer.

Vi ser at høye interne mål for virksomheten er positivt for utkommet av anskaffelsesprosessen, men det er ikke alltid bindende nok. Det viser seg at det er for lett å få aksept for avvik fra miljømålene som er satt internt for organisasjonen. Bruk av BREEAM derimot, forutsetter dokumentasjon av miljø- og energieffektiviseringstiltak som kontrolleres av en ekstern revisor. Aksept for avvik blir dermed vanskeligere.

Intervjuobjektene i undersøkelsen opplever store krav fra ledelsen når det gjelder prosjektøkonomi og kvalitet internt i organisasjonene, men føler ikke de blir målt på miljø i like stor grad. Et tredjeparts verifikasjonssystem øker miljøambisjonene, og hjelper virksomheten med å holde ambisjonene oppe gjennom anskaffelses- og byggeprosessen.

Miljødeklarasjoner fungerer ikke etter hensikten

Intervjuene viser videre at bruken av EPD (miljødeklarasjon for materialer og produkter) er utfordrende, og enda ikke fungerer helt etter sin hensikt. Selv om antall EPD-er stadig øker, synes de som er intervjuet at det er vanskelig å gjøre meningsfulle sammenligninger mellom ulike materialer og produkter med EPD.

Illustrasjonsfoto.

Ofte er virksomhetens strategi begrenset til å samle inn EPD-er uten videre sammenligninger. Dersom EPD-ene sammenlignes, påvirker resultatene likevel sjelden materialvalget. Det er behov for både forbedringer av systemet og økt kunnskap hos brukerne. En mer konsekvent bruk av BREEAM eller lignende sertifiseringsordninger ville trolig øke bruken av, og etterspørselen etter, EPD.

Ambisjonene må være høye fra starten

Å senke miljøambisjoner er en enkel løsning hvis ambisjonene ikke er bindende nok. Balansen mellom miljøambisjoner og prosjektøkonomi bør sjekkes tidlig i prosessen, sier informantene. En kritisk fase er når prosjektet detaljkalkuleres. Det trengs tid og rom for tilpasninger for å kunne redusere kostnader. Økende ambisjoner senere i prosessen er ofte fordyrende. Miljøambisjonene må derfor være høye fra starten.

Samarbeid hindrer at ambisjonene senkes

Overgangsfasene i anskaffelsespro-

sessen er sårbare for lavere miljøambisjoner, for eksempel overgangen fra tidlig fase til detaljert planlegging, eller når prosjektøkonomien sjekkes mot prosjektkonseptet. Hvis den økonomiske rammen er trang, senkes ambisjonene. Informantene i undersøkelsen brukte oftest totalentreprise, og prosjektet blir da overlevert entreprenøren i utførelsesfasene.

Overleveringsfasen ble beskrevet som den mest kritiske i forhold til miljøambisjoner. Intervjuobjektene uttaler at hvis en felles forståelse for miljøambisjoner etableres sammen med entreprenører og underentreprenører, er det vanskeligere for dem å senke ambisjonene, selv etter overlevering av prosjektet. Kontraktstyper som partnering eller andre kontraktstyper med utstrakt bruk av samarbeid, kan derfor være positivt for å unngå sårbarhet for lavere miljøambisjoner i overgangsfaser.

Engasjement, motivasjon og kompetanse

Personlig engasjement hos prosjektledere og høy motivasjon hos

involverte parter i byggeprosessen er viktig for miljøambisjonene. Involvering av rådgivere med høy miljøkompetanse kan være avgjørende. Ifølge intervjuobjektene oppleves mangelen på "grønn kunnskap" hos underentreprenører som utfordrende og kritisk for miljøambisjoner, men likefullt finnes det entreprenører som er forbilder og inspiratorer for miljøbygg.

De offentlige byggherrene ser det som viktig å gi tilbakemelding om miljøkompetanse til de entreprenørene som taper konkurransen om et bygg, for å øke kunnskapen om miljø og dytte markedet framover.

Informantene trekker også fram offentlig støttede pilotprogram som FutureBuilt og Fremtidens Byer som god hjelp for å holde miljøambisjonene oppe gjennom prosessen. Det samme gjelder Husbankens krav for utlån (lavenergi eller passivhusstandard) og andre typer økonomisk støtte fra Enova eller kommunene.

Undersøkelsen er gjennomført innen FoU-senteret ZEB (Zero Emission Buildings).